

De Poolse Małgorzata Mirga-Tas is als feministische textielkunstenaar uit de Roma-gemeenschap een opvallende verschijning in de Europese beeldende kunst. Het Bonnefanten in Maastricht toont nu haar werk.

Door Susan Nortier

BETOVEREND NIEUW NARRATIEF

In de museumwinkel van het Bonnefanten, in Maastricht, staat een vrouw met een zwarte pony, gouden oorkingen, rode lippenstift en een fleurige rok en blouse. Małgorzata Mirga-Tas (1978) is even naar beneden gelopen. Hoewel ze druk is met de laatste voorbereidingen van haar grote solo-expositie, die de dag erna opent, is ze allervriendelijkst.

De panelen 'March' en 'April' van haar magnum opus *Re-enchanting the World* zijn door het Bonnefanten aangekocht en het museum heeft alle overige panelen, op 'June' na, naar Maastricht weten te halen. Het kleurrijke, monumentale collagekunstwerk van stof

Het monumentale 'Re-enchanting the World' (links) is geïnspireerd op renaissance-fresco's in de Italiaanse stad Ferrara. Rechts: 'Music for grandmothers' (2024).

lijkt een schilderij. Van grond tot plafond bedekt het alle muren van de hoofdzaal. Als je in het midden ervan staat heb je mooi zicht op het kunstwerk om je heen.

Mirga-Tas is niet alleen kunstenaar, maar ook activist: in haar werk gaat ze de strijd aan met het dominante negatieve en stereotiepe beeld van haar volk, de Roma. Dat doet ze vanuit een feministisch perspectief, door Romavrouwen centraal te stellen in een nieuw narratief over de geschiedenis en cultuur van haar volk.

Haar werk *Re-enchanting the World* is een poging om de Europese kunstgeschiedenis en bijbehorende beeldtaal uit te breiden met beelden uit haar eigen cultuur. Voor het werk liet ze zich inspireren door renaissancefresco's in het Palazzo Schifanoia, in Ferrara, Italië. Deze fresco's verbeelden de twaalf maanden van het jaar en zijn verdeeld in drie horizontale banen: in de bovenste voorstellingen uit de Griekse mythologie, in het midden tekens van de dierenriem en persoonlijkheidstypen, daaron-

der taferelen uit het leven van de hertog van Ferrara, die de fresco's liet maken. Mirga-Tas gaf een moderne draai aan de iconografie en creëerde een hoogstpersoonlijke ode aan de Romacultuur.

Eigen varianten

Mirga-Tas verdeelde haar kunstwerk ook in drie banen. Voor de bovenste nam ze de serie etsen *Les Bohémiens*, van de Fransman Jacques Callot (1592-1635), als uitgangspunt. Hij was een van de eerste Europese kunstenaars die de Roma afbeeldden, en verspreidde daarmee een stigmatiserend beeld van het volk. Mirga-Tas: 'Tijdens mijn onderzoek zag ik tekeningen van het Romavolk uit verschillende Europese landen. Telkens zag je een reizende karavaan van mensen, die er hetzelfde uitzagen. Het was grappig en niet grappig tegelijk.'

Toch raakte ze niet bitterd. 'Er zijn geen andere bronnen, en nu weten we in ieder geval hoe de Roma er toen ongeveer uitzagen. Maar het is belangrijk je te realise-

In haar werk gaat ze de strijd aan met het stereotiepe beeld van de Roma

'Portrait of Lalla Weiss' (2024), een bekende Sintiactivist die opkwam voor Sinti en Roma.

ren dat het allemaal over toe-eigening gaat: wie tekent het? Wie wil de mensen zo afbeelden?' Callot beeldt de Roma af als bedelaars en bedriegers, met waarschuwend teksten als 'Jij die plezier beleeft aan hun verhalen, let op je zakken en je pistolen'.

Mirga-Tas besloot eigen varianten op Callots etsen te maken. 'Ik veroordeel zijn tekeningen niet. Het is geweldig dat hij ze maakte. We hebben niks anders.' Ze liet dingen weg en voegde andere

zaken toe. 'Ik liet de jongen die tegen een boom plast weg, en de kinderen die kippen stelen. Ook heb ik de Roma meer kleren aange-trokken en mooier gemaakt.' Roxy Jongewaard, assistent-curator van het Bonnefanten, vult aan: 'De Roma zien er op Callots etsen sjofoel uit, gehuld in lappen, maar Mirga-Tas beeldt ze af als rijk, cultureel rijk ook, en trots. Ze geeft ze mooie kleding en een andere, trotse houding.'

In de middelste baan van het

kunstwerk toont Mirga-Tas die-renriemtekens, net als de fresco's. Daarbij beeldt ze echter geen persoonlijkheidstypen af. Ze kiest voor iconische personen uit de Romagemeenschap én belangrijke personen uit haar eigen leven, veelal vrouwen.

Scènes uit het leven

Terwijl Mirga-Tas het enorme textielwerk maakte, viel Rusland Oekraïne binnen, waardoor ze tijdelijk de motivatie om eraan te werken verloor. Aangemoedigd door haar familie pakte ze vervolgens de draad weer op. 'Ik ging terug naar de studio en beeldde Alfreda "Noncia" Markowska af, een iconische Romavrouw. Ze overleefde Auschwitz en redde veel Joodse en Romakinderen. Zij staat voor hoop. Dat inspireerde me om weer door te gaan.'

Het meest persoonlijke deel van het kunstwerk is de onderste baan. Mirga-Tas verbeeldt daarin allerlei dagelijkse scènes uit haar eigen leven. Ze maakte deze panelen samen met andere vrouwen, voornamelijk familie en buren. In 'March' zie je de kunstenaar zelf aan het werk, met haar moeder en tante. Er spreekt verbondenheid, intimiteit en saamhorigheid uit, thema's die staan voor de kracht van vrouwen in de Romacultuur en die veel terugkomen in haar werk.

Mirga-Tas wist heel precies wie ze bij het project wilde betrekken. 'Het was voor mij belangrijk dat niet mensen waren die uit dezelfde regio komen als ik. Mijn ouders en tante tipten me over goede naaisters die zij kenden. En via vrienden vond ik een geschikt atelier: een oud, vervallen hotel met hoge ruimten.' De stoffen die ze gebruikt voor het kunstwerk zijn oude of overgebleven kleding, lakens, gordijnen en andere huishoudstoffen. 'Ik kreeg die stoffen van familie of vrienden, of kocht ze bij kleine winkels.'

Haar familie wordt getypeerd door sterke vrouwen. 'Ik zal nooit

'Rozienna brushes her grandmother's beautiful hair' (2024).

opgeven. Dat komt door mijn familie. Mijn oma was de baas, en een sterke persoonlijkheid. Ze had tien kinderen, en heeft die allemaal zelf ondervonds gegeven, want dat was er niet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Mijn vader was streng. Wij mochten thuis geen Pools spreken.' De traditionele rolverdeling in de Romacultuur is niet altijd makkelijk voor vrouwen. Maar hedendaagse Romavrouwen willen hun cultuur niet ontkennen. 'We kunnen juist kracht en inspiratie halen uit onze cultuur', aldus Mirga-Tas.

Voor de tentoonstelling werkte ze ook samen met de Limburgse kunstenaar Morena Bamberger

(1994), uit de Sintigemeenschap. De kunstenaars maakten werken waarin ze zich door elkaar lieten inspireren. Mirga-Tas: 'Roma en Sinti komen allebei uit India, maar zijn verschillende richtingen in geslagen.'

Eenhoorn

Mirga-Tas beeldt in een textiel-kunstwerk de vooraanstaande Sintiactivist Lalla Weiss af, die streed voor de erkenning van Sinti en Roma als slachtoffers van genocide. Bamberger maakte in opdracht van het Bonnefanten een indrukwekkende installatie: een woonwagen met een eenhoorn ervoor, vol versieringen. Jonge-

waard: 'Deze installatie gaat over de kern-kenmerken van de Sinticul-tuur, vanuit haar bliek: een woonwa-gen als klein heiligdom waarin je altijd terug kunt keren naar je eigen cultuur. Het gaat over thuis, maar ook over het magische. Vandaar de eenhoorn.'

Zichtbaarheid

Het feit dat Mirga-Tas Polen mocht vertegenwoordigen op het belang-rijkste kunstfestival ter wereld was een historische mijlpaal. Nooit eerder was een kunstenaar uit de Romagemeenschap representant van een van de landen. Mirga-Tas had in 2022 ook de mogelijkheid om te exposeren in een Roma-paviljoen, dat georganiseerd werd door het Europese Roma Instituut voor Kunst en Cultuur, maar niet deelneemt aan de landencompe-titie van de Biënnale. Ze kon niet in twee paviljoens tegelijkertijd exposeren, dus moest ze kiezen.

Ze koos voor het Poolse paviljoen. 'Als ik het Poolse paviljoen zou opgeven, zou er niks veranderen. Maar als Roma deelnemen aan het Poolse paviljoen kan de zichtbaarheid en erkenning van Romakunstenaars in de heden-daagse kunstwereld vergroten.' Het lijkt erop dat haar keuze inder-daad vruchten heeft afgeworpen. 'Voorheen wilden internationale kunstfestivals nooit Romakunste-naars ontvangen, maar sinds mijn deelname is er wat veranderd. Mijn Romavrienden zijn nu op allerlei Biënnales te vinden. Dat is heel belangrijk voor mij.' 🗨

TENTOONSTELLING

De tentoonstelling *Małgorzata Mirga-Tas: This is not the end of the road* is tot 16 februari 2025 te zien in het Bonnefanten, in Maastricht.